

BİLAL ŞEN
ANILAR – NOTLAR

DERLEYEN:
ERDEN AKBULUT
ERSİN TOSUN

İÇİNDEKİLER

SUNU	7
2. BASKI İÇİN	9
ANILAR	11
Bulgaristan'dan Türkiye'ye	11
Tutuklamalar	50
1951 TKP Tutuklamaları ve Davası	63
Adana Cezaevi	75
Doğduğu Bulgaristan'a Sınır dışı	82
Bizim Radyo günleri	91
1962 TKP Konferansı ve evlilik	96
Sofya'ya dönüş	117
TKP'yle yeniden ilişki	132
EKLER	149
Ankara Garnizon Kumandanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi Başkanlığına	149
NOTLAR	171
Referandum Taktiğimizdeki Hata	171
Yakup Demir ve Arkadaşlarının Çalışmaları Üzerine	176
Bu yazıda iki noktaya değinmek istiyorum.	176
1960'dan Sonra TKP Dış Büro Çalışmalarına Yön Veren ve Bunda Etkisi Olan Bazı Arkadaşlar Hakkında	186
Marat, Laz İsmail-Üstüngel	186
b- Zeki Baştımar yurtdışına çıktıktan sonraki dönemde Marat	189
c- Dış Büro çalışmalarında Marat	190
Sonuç:	191
Zeki Baştımar – Yakub Demir-	192
Sonuç	204
Aram Pehlivan – Ahmet Saydan-	208
Halis Okan	211
Genel Sonuç	213
Batı Almanya'dan Türkiye'ye giderken Budapeşte'ye uğrayan sonra Sofya'ya gelen üç Türk işçisi ile yaptığım görüşme üzerine	214
TİP Yöneticilerinden Sadun Aren ile Behice Boran'ın Siyasi Anlayışları Üstüne Hatırlatma	218

TKP'nin Batı Avrupa'daki iki elemanı üstüne	220
1-Rıfat- Çizmeli Rıfat- Gevgeli	220
2- Hüseyin Çelik	222
BKP MK DIŞ POLİTİKA VE DIŞ İLİŞKİLER ŞUBESİNE	223
Türkiye Komünist Partisi Eylem Programı Tasarısı 1973 Üstüne Görüşler	223
GİRİŞ	228
I. BÖLÜM	228
II. BÖLÜM	229
III. BÖLÜM	229
IV. BÖLÜM	231
V. BÖLÜM	231
VI. BÖLÜM	232
VII. BÖLÜM	234
BKP Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi Yönetmenliğine	235
BKP MK Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler Şubesi Yönetmenliğine	236
Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi	
Dış Politika ve Dış İlişkiler Yönetimine	237
Ruhi Su İle Görüşme	239
Bazı Konularda Kısa Enformasyon	240
İki TKP'li yoldaş ile görüşme	242
Sayın Lubanov yoldaş	244
Sonuç	246
Behice Boran İle Sohbet	248
Behice Boran'ın Anlattıkları	254
Merhaba Arkadaşlar	256
Tarihimizin 1962-1973 Kesitinin Kendine Özgü Nitelikleri	260

SUNU

Bilal Şen'le, yaŐamı hakkında ilk uzun söyleŐiyi 2000 yılında yapmıŐ ve kayıt altına almıŐtım. İzleyen yıllarda da Bilal abi ile birçok kez bir araya gelip bu çalıŐmayı sürdürdük. Sözlü kayıtlarımızı Ersin Tosun büyük bir titizlikle çözerek okunabilir bir metin haline getirdi. Bilal abi tüm metni gözden geçirerek, düzeltme, çıkartma ve ekleme yaptı. Gündüz Mutluay metni okuyarak bölüm baŐlıkları ve kimi notlar ekledi; ben de son metni okuyarak kimi notlar ekledim.

Bilal Şen, anılarında, ağırlıklı olarak TKP'nin 1937'de desantralize edilmesinin ardından 1944'te yeniden faaliyete geçmesiyle birlikte açılan dönemden 1990'lı yılların ilk yarısında TBKP'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasına kadar geçen süreci ele alıyor. Bilal Şen 1945 İleri Gençler Birliđi¹ ve 1953 TKP davalarında yargılanıp hüküm giyiyor. Cezasını tamamlamasının ardından TC vatandaŐlıđından çıkartıldığı için 1957 Kasımında Bulgaristan'a gidiyor. Bulgaristan'da Yüksek Parti Okulu'nda öğrenim gördükten sonra Bizim Radyo'da çalıŐmak üzere Demokratik Almanya'nın Leipzig kentine geçiyor. TKP MK Dış Bürosu'nun yurtdıŐı aktifiyle birlikte düzenlediği 1962 Konferansı'na katılıyor². Nâzım Hikmet'in ölümünden sonra 1963'te Dış Büro yeliđine atanıyor. 1965'te Dış Büro yeleri ile yurtdıŐı aktifi arasında yürütülen tartıŐmaların ardından TKP'deki görevlerine son veriliyor³. Bilal Şen'in

---

1 Bu konuda ayrıntılı bilgi için, bkznz. *Kırklı Yıllar-3, 1945 İGB Davası*, Der.: Rasih Nuri İleri, TÜSTAV Yayınları, Eylül 2003, İstanbul ve *Kırklı Yıllar-5 "İŐŐa Ediyorum" Kzım Alć Savcı KonuŐtu Söz Saniđindir, Mibri Belli*, Der.: Rasih Nuri İleri, TÜSTAV Yayınları, Eylül 2006, İstanbul

2 Bu konuda ayrıntılı bilgi için, bkznz. *TKP MK Dış Bürosu 1962 KONFERANSI*, TÜSTAV Yayınları, Kasım 2002, İstanbul.

3 Bu konuda ayrıntılı bilgi için, bkznz. *TKP MK Dış Bürosu 1965 TARTIŐMALARI*, Der.: Erden Akbulut, TÜSTAV Yayınları, Eylül 2004, İstanbul.

Leipzig'deki çalışmaları arasında, Bizim Radyo yayınlarının yanı sıra ideolojik çalışma ve parti kolektifinin eğitimi de önemli bir yer tutuyor⁴.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu Bilal Şen Sofya'da Ekonomi Enstitüsü'nde çalışırken, bir yandan da Sofya Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümüne yazılar hazırlıyor. 1973'te Marat'ın (İ. Bilen) çağrısıyla yeniden TKP çalışmalarına dönen Bilal Şen, Bulgaristan'daki siyasi göçmenlerin sekreterliğini yürütüyor; TKP 5. Kongre ertesi Moskova'da yapılan Emektarlar Toplantısı'na, TKP 6. Kongresi'ne ve Moskova'da toplanan TBKP 1. Kongresi'ne katılıyor.

Bilal Şen, Komintern arşivlerinin açılmasının ardından bu arşivlerde TKP ile ilgili belgelerin araştırılmasına yöneliyor ve halen TÜSTAV'da kopyaları bulunan bir dizi belgenin RGASPI'den [Rusya Devlet Siyasi Sosyal Tarih Arşivi] alınmasında önemli rol oynuyor. Kitabın son bölümünde Bilal Şen bu tarih araştırmasından çıkardığı sonuçları da bizlerle paylaşıyor.

Bu kitap Bilal Şen ile yapılmış sözlü tarih çalışmasından hareketle hazırlanmış olmakla birlikte, sonuçta kendisinin kaleme aldığı bir anı kitabına dönüştü. Bu çerçevede yaptığımız görüşme kayıtlarında, kitapta bulunmayan oldukça zengin bir malzeme genel olarak bu dönemi ve özel olarak Bilal Şen'in yaşamını inceleyecek araştırmacıları beklemektedir.

Erden Akbulut

Mart 2008

---

4 Bu konuda ayrıntılı bilgi için, bkz. *1963-1965 TKP Belgelerinde İŞÇİ-DEMOKRASİ HAREKETİ VE TİP*, Der.: Erden Akbulut, TÜSTAV Yayınları, Ekim 2003, İstanbul.

2. BASKI İÇİN

Bilal Şen Anılar kitabının baskısı tükeneli epeyce oldu. Bu süreçte Bilal Şen 19 Aralık 2017’de, 97 yaşında yaşama gözlerini yumdu. Bu yeni baskıya Bilal Şen’in TÜSTAV’a bıraktığı, esas itibariyle TKP, TİP ve TBKP ile ilgili, çoğu Bulgaristan Komünist Partisi’ne enformasyon niteliğindeki kişisel notlarını da Ersin Tosun ile birlikte ekledik. Böylece bir yandan sosyalist bir ülkede yaşayan bir TKP üyesinin yaşadığı ülkenin komünist partisiyle ilişkilerinin niteliği hakkında bir fikir edinirken, diğer yandan Bilal Şen’in anılarında yer almayan kimi değerlendirmelerini de öğrenmiş oluyoruz. TÜSTAV arşivlerinde Bilal Şen’in Sofya Radyosu için kaleme aldığı ekonomik-politik yorumlar da var; ancak bunlar daha çok gündelik gelişmelere ilişkin olduğu için bu derlemeye eklemedik.

Bilal Şen’in mücadelesine ve anısına saygıyla...

Erden Akbulut

Eylül 2019

1944 yılı içinde üniversite açılınca gittim yazıldım, İktisat Fakültesi'ne. Bu fakültede devam mecburiyeti yoktu. Burada okurken iki arkadaş tanıdım, Orhan Bağman ile Fethi Elmas. Fethi de aslında Bulgar göçmeniymiş, 1935'lerde gelmişler. Bulgaristan'ın Omurtak köyündenmiş, Eskişehir'e gelmişler. Sonra İstanbul'a gelmiş. Fethi Elmas son derece halim-selim bir çocuktur. Derslere muntazam devam ediyor, ailesinin durumu da iyi, parası pulu var. O okula devamlı gidiyor ve bana tuttuğu notları veriyor, yine bu dönemde Anadolulu Cemal Bayramoğlu ile tanıştım; o da bana tuttuğu ders notlarını veriyordu. Yine aynı yıl, Melih Safter Tümay'ı, Orhan Bağman vasıtasıyla tanıdım. Melih Safter bir gün bana "Sen Bulgaristan'dan geldin, buraları bilmezsin, bizim şairimiz Nâzım Hikmet 28 yıla mahkûm oldu," gibi şeyler söyleyerek durumu anlatıyordu, Beyazıt'ta Çınaraltı Kahvesinde. Ben daha Bulgaristan'dayken bizim köylü bir genç vardı, Razgrad'da hapse girmişti. Bu çocuk kırmızı şapka giyerdi. O bana hep "Senin gideceğin yer Türkiye, sen buralarda okuyamazsın," diyordu. Neyse konuyu bölmeyeyim. Melih Safter ile Orhan Bağman "Burada üniversite hocalarını bile hapsediyorlar, özgürlük yok," diye konuşuyorlardı. Yüksek Tahsil Derneği'nin tevkifatı var diye anlattılar. Yani İleri Gençler Birliği'nden çok kısa bahsettiler, ama tabii ben bir şey anlamadım. Onlar bana hep soruyorlardı: "Bulgaristan'da 1 Mayıs'lar nasıl oluyor, komünistler ne yapıyor?" Bulgaristan'da komünistlerin ne yaptığından elbette haberim vardı ama beni ilgilendirmezdi. Ben orada daha çok Turancılık gibi olan, ama Türkiye'deki hareketler konusunda, özellikle de Kemalizm'le ilgili bilgi sahibiydim. Daha sonra bu konularla fazla ilgilenmemiştim.

Aradan bir-iki ay geçti, biz sürekli görüşüyorduk, bir gün bana, “Sen Feshane Fabrikası’nda çalışıyorsun, orada beyanname dağıtabilirsin,” dediler. Ben biraz sıkıldım ama arkadaşlığımız da var. Orhan Bağman, Sabiha Sertel’in bir tercüme kitabını vermişti. Sonra bunlar bana sordular “Bu kitapları okudun mu?” diye. Ben kitapları okumuştum, ama fazla da bir şey anlamamıştım. O zamanlar Türkçem oldukça zayıftı, sol hareketle ilgili bilgim de azdı. Onlar bana bu kitaplarla komünizm propagandası yapıyorlardı. 1 Mayıs yaklaştı. Dediler ki, “biz dört kişiyiz, bir de sen beş. [Orhan Bağman, Fethi Elmas, Melih Safter Tümay, Arslan Kaynardağ ve ben.] Arkadaşlarımız poliste sorguda, biz bu beyannameleri uygun yerlere atacağız, böylece arkadaşlarımıza güç vereceğiz, ‘siz polistesiniz ama mücadele sürüyor,’ diyeceğiz”. Böyle konuşulduktan sonra “ben dağıtamam” diyemedim. Bildiri dediğin de, el kadar bir kağıtçık. Sadece “İşçiler Birleşiniz” yazıyor, altında da çok kötü kırmızı mürekkeple basılmış orak çekiç işareti var. Başka da bir şey yok.

Ben bunlardan 40-50 tane aldım. Gece vardiyasında olduğum için herkes çıkınca birer tane tezgâhlara koydum. Çıktım. Sabah işçiler gelince bunları görmüş ve polislin eline geçmiş bunlar. Polis işçileri sorguya çekiyor, “nasıl oldu, kim dağıttı” diye. İşçiler de “Maskeli bir adam geldi, kafasına çuval geçirmiş, o dağıttı,” diyorlar. Uydurma, düzmece şeyler. Bu tahkikat bir ay sürdü. Bir şey bulamadılar. Benden de kimse şüphe etmiyor. Hasan Yörük mühendis, benim çalıştığım yedek parça ambarını o kontrol ediyor, o da beni çok seviyordu bu nedenle benim itibarım iyiydi.

16 Mayıs 1945’te saat 8’de daha işten çıkmadan Feshane fabrikasına geldiler, İdare Amiri olan Kemal Beye beni tevkif edeceklerini söylediler aldılar beni. Yedek parça ambarında memurum. Hangi yedek parça kırılmışsa ben onu alıyor, yenisini veriyorum. Oraya gelen polisler, “Seni Emniyete götüreceğiz, eşyalarını topla,” dediler. Ne alacaksam aldım. Arabaya falan binmedik, yaya gittik. Defterdar’dan Emniyet Müdürlüğü’ne yayan geldik. İki kişiydi bunlar.

– *Sirkeci’deki Emniyet mi?*

– Sirkeci deki ünlü Sansaryan Hanı’na doğru, yani asıl adıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ne getirdiler. Beni karşılamak için her şey hazır. Daha hiçbir şey sormadan beni doğrudan Emniyet Müdürü Parmaksız

Hamdi'nin odasına götürdüler. Orada 5-6 kişilik bir ekip vardı. Bana ilk sorulan soru “Sen mi dağıttın Feshane Fabrikasındaki bildirimleri?” oldu. Ben de “Evet, ben dağıttım. Bunda ne var. Ben Bulgaristan’da bu tür bildirimlerin rahatça dağıtıldığını biliyordum. Bunda bir suç görmedim” dedim. Ayrıca üniversiteden sınıf arkadaşım olan Orhan Bağman’dan bu bildirimleri aldığımdan da söz ettim. Bana Orhan Bağman’ın nerede olduğunu sordular. Ben de onları sadece üniversiteden tanıdığımı, nerede yaşadıklarını bilmediğimi söyledim. İkinci soru Hamdi Bey’den geldi. “Seni buraya kim gönderdi onu söyleyeceksin. Seni buralara gönderenlere, kemiklerini bir çuvala koyarak geri yollayacağız bunu iyi bil” dedi. Beni sorguya aldıklarında sanıyorum öğleden sonraydı. Daha bu soruya cevap vermeden beni falakaya yatırdılar. Falaka kesintilerle akşam kadar devam etti. Falakayı kesip, daha önceden hazırladıkları tuzlu su dolu kovaya ayaklarımı batırıp yeniden falakaya devam ediyorlardı. Kaldırdıkları zaman da futbol topu gibi yumruk ve tekmelerle beni duvardan duvara vuruyorlardı. Ben artık bu dönemde bağıriyor muyum, bağıramıyor muyum hiçbir şey hatırlayamaz konuma gelmişim. “Beni kimse göndermedi” cümlesinden başka ağzımdan bir şey çıkmıyordu. Bu fasıl bittikten sonra beni 19 numaralı tabutluğa koydular. Tabutlukta ancak ayakta durabiliyordun, yani o kadar küçük, hatta kapı açıldığında öne doğru düşüyordun. 19 gün orada kaldım, bazı zamanlar memurlar geliyor “yapma, çile çekme söyle her şeyi anlat kurtul” gibi telkinlerde bulunuyorlardı. Bir iki defa da Rüştü Bey beni sorguladı, daha sonra bu sorguyu zapta aldirarak bana imzalattı. Beni tabutluktan çıkararak 16 numaralı hücreye koydular. Hiç olmazsa hücrede yatak vardı, yatabiliyordum. Ama hücre tavanında salkım saçak tahtakuruları vardı. Yüzüm gözüm tahtakurusuyla doluyordu. Onları öldürdüğümde bütün vücudum kanlanıyordu. Karşımdaki hücrede, benim gibi dayak yemiş üç tane Bulgaristan kökenli insan vardı. Onlara da sürekli olarak “casus musunuz, nereden kimler tarafından gönderildiniz” soruları soruluyor, sorguları hücrede yapılıyor.

Bu dönemde ilginç bir olayla da karşılaştım. Sanıyorum bir bayram günüydü. Kurban mı, Şeker Bayramı mı tam hatırlamıyorum. Ama sakin bir gündü, çok fazla polis yoktu. Hücrelerin baktığı holden, uzaktan bir ses duydum “o Bulgar’ın kapısını açın” diye. Ben de sevindim benim hücrenin kapısı açılacak diye. Ama 17 numaralı hücrenin kapısı açıldı. Kapılar sadece helaya gitmek için açılıyordu. Ben de hemen seslendim “helaya gideceğim” dedim ve ben de hole çıktım. Helaya vardığımda

üzerinde atlet olan, kirden pislikten kapkara olmuş bir adam gördüm, ellerini yıkıyordu. Ona hiçbir şey sormadım, o da bana bir şey söylemedi. Hücreye döndüm. Gece oldu. Hücrenin tavanı çam ağacı ile geliş güzel kaplanmış. Yukarıda da cam pencere var. Öbür hücreyi göremesen bile konuşma olanağı var. Neyse, 17 numaralı hücreden benim hücrenin tahtasına vurulmaya başlandı. Adam benimle konuşmak istiyor. Bana “sen kimsin, nerelisin, neden buradasın” diye soruyor. Ben de saflık mı desem, tecrübesizlik mi desem cevap verdim “Ben Bulgaristan’ın şurasındanım, buraya geldim. Feshane fabrikasında çalışırken böyle böyle olaylar oldu” dedim. Adam da başladı anlatmaya. “Ben Yenipazar’lıyım, partizan hareketinde çok yararlıklar gösterdim, sonra beni aldılar Sovyetler’e gönderdiler, şimalden, yani kuzeyden Türkiye’ye girdim” diye anlatmaya başladı. Bu adamın adı Ziya Mollof imiş. Birkaç arkadaş ile Türkiye’ye giriş yapmışlar. Bunun Sivas’ta bir ablası varmış, önce onun yanına gitmiş, orada birkaç gün kaldıktan sonra Sivas tren garında İstanbul’a gitmek için beklerken polis bunu yakalamış. Bana “beni sorgulayan emniyet müfettişi eğer her şeyi kabul edersem beni bırakacağını söyledi, ama ben konuşmazsam sen buradan bir kaçış yolu biliyor musun?” diye sordu. Konuşmasına devamlı “bize Türkiye’de polisin çok güçsüz olduğunu söylemişlerdi ama öyle değilmiş, Emniyet çok kuvvetli imiş, hemen beni yakaladılar, eğer buradan sen benden önce çıkar Bulgaristan’a gidersen Şumnu Yenipazar’daki aileme durumu anlattırısın, eğer ben senden önce çıkarsam sen bana ailenin nerede kaldığını söyle ben de onlara gider senin hakkında bilgi veririm” dedi. Ben şaşkınlık içinde kaldım. Bu adam iki adım ötede polislerin olduğu, hücreden hiç tanımadığı bir insana bütün hayatını, plânlarını kolaylıkla anlatıyor. Bu adam benimle daha fazla da konuşmak istedi ama ben artık ona hiçbir cevap vermedim. Ben hücreden çıkıp, hapishaneye gönderildikten kısa bir dönem sonra, aynı tezgâhtan geçip gelen başka bir kişi, o Bulgar’ı müteferrikada gördüğünü söyledi. Ama daha sonra Ziya Mollof’tan başka hiçbir haber duyulmadı. Meçhullere karıştı⁵. Bulgaristan’da da uzun uzadıya bu adamın peşine düşüp araştırdılar ama hiçbir sonuç alınamadı. Akıbetini bilen olmadı. O günlerde polisin bu olayı bana yıkmasından çok korkmuştum.

5 Ziya Mollof anısına Bulgaristan’ın Yenipazar yerleşiminde hâlâ ayakta duran bir anıt dikilmiştir. [Yayıncının notu]

Emniyette karşılaştığım başka bir ilginç olay daha vardı. 14 numaralı, Galata Köprüsü'ne bakan hücreden geceleri çok acı çığlıklar geliyordu. Tam öğrenemedim ama herhalde İleri Gençler Birliği (İGB) davasından yakalanmış, Kemal Özerden isimli Güzel Sanatlar Fakültesi mi yoksa Felsefe Bölümü'nden mi bir çocuk, gördüğü işkenceler sonucu geceleri çığlık çığlığa bağıyor, “Yaşasın Tito, yaşasın Mao” diye sloganlar atıp dünya komünist hareketinin liderlerine selamlar yolluyordu. Bu çocuğu Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne götürdüklerini öğrenmiştim. Ama daha sonra o çocuktan hiçbir haber alamadım. Hiç kimseden de bu konuda bir şey duymadım. Bu konu aklımda kaldı. O kadar ağır işkence görmüştü ki çocukcağz aklını oynatmıştı.

Kazım Alöç savcı olarak gelip bizim ifadelerimizi aldıktan sonra, bizi İleri Gençler Birliği'nin yargılanmasının yapıldığı Tophane'deki Askeri Mahkeme'ye beş polis eşliğinde götürdüler. İGB sanıklarının oturduğu salonun en arkasına götürüp bizi oturtular. Bizi götürönlere arasında iki de sivil polis vardı. Onlar da bizim yanımıza oturdu. Hâkim bize ihtar etti “Bakın Emniyette verdiğiniz ifadeleri burada inkâr ederseniz, değiştirirseniz akşama sizi yeniden Emniyete gönderirim, iyi düşünün” dedi. Bizim de zaten söyleyecek fazlaca bir şeyimiz yoktu. Yaptığımız on paralık eylemi zaten herkes kabul etmiş. Herkes Emniyette verdiği ifadeyi orada yineledi. Sıra bana geldiğinde “dağıttım bildiri” dedim. “Niye dağıttın?” diye sordular, ben de “Bulgaristan'dan geldim, orada dağıtırlar, ben bunun burada suç olduğunu bilmiyordum” dedim. Herkes suçu kabullendiği için, bu beş kişinin ifadesiyle İleri Gençler Birliği yargılamasının gerçekten komünistlikle ilgili olduğu kanısı yaratıldı mahkemede. Onlar o zamana kadar “Biz Atatürkçü bir derneğiz” diye iddia ediyorlarmış. Akşam olduğunda bizi yeniden Emniyete götürdüler. Ama hücreye koymadılar. 2 numaralı oda vardı oraya koydular. Ben ancak, bir buçuk ay sonra, o akşam orada öğrendim nasıl tevkif edildiğimi.

Benim tevkifimden önce, benim çalıştığım fabrikadan birkaç işçinin bu bildiri dağıtma işi nedeniyle polisçe alınıp serbest bırakıldığını duymuştum. Bu işçiler polise “bildiri” yüzünde maske olan bir adam dağıttı ama kim olduğunu bilmiyoruz” demişler. Ben bunları duyduğum için rahatlamıştım. Kendi kendime kimse bir şey bilmiyor diye düşünmüştüm.

Peki, nasıl oldu da ben yakalandım. Bu sorunu cevabını o akşam mahkemeden Emniyete getirildiğimizde öğrendim. Meğerse Orhan Bağman, Melih Safter, Mehmet Fethi Elmas bu bildirilerden hiç dağıtmamışlar. Peki, bunlar dağıtmadıkları halde nasıl yakalanmışlar? O hikâye de şöyle olmuş: Melih Safter Tümay bildirilerden bir kaçını cebine koymuş, kendi güvendiği çevresine gösteriyormuş “bakın biz böyle bir bildiri bastık, dağıttık bizi bulamadılar” diye hava atıyormuş. Anlaşılan bu bildiriye gösterdiklerinden bir tanesi bunu polise anlatmış. Melih Safter Tümay, akşam saatlerinde üniversiteden eve dönerken Babıali civarında polis önünü kesmiş. Üzerinden bu bildiri çıkmış. Melih’i Emniyete almışlar, o da anlatmış, bunun üzerine de bizim tevkifat başlamış. Orhan, Mehmet Fethi Elmas tevkif edilmişler oradan da bana gelmişler. Melih Safter’e “bu bildiriye niye yanında taşıyordun?” diye sordüğümüzde bize şu yanıtı verdi: “Ben Sovyetler Birliği’ne kaçmayı plânlıyordum. Oraya vardığımda ben komünistim, bu bildiriye İstanbul’da basıp dağıttık diyecektim” diye cevap verdi. Bu kadar çocukça bir şey, ama ne kadar çocukça olursa olsun, bizim kaderimizi belirleyen bir olgu.

O günlerde içerdeyken buna benzer bir olay daha anlatılıyordu Emniyet hücrelerinde. Kars’ta Sovyetler Birliği sınırında kaçmak isteyen bir kişi daha yakalanıp getirmişler İstanbul Emniyeti’ne. Bir müddet hücrede kalmış. Bu kişinin adı Halil Gürsoy. Demiryolu istasyonlarında kömür yükleme işinde çalışıyormuş. Halil Gürsoy, Orhan Bağman ile tanışıyormuş; Halil, Orhan’dan Enternasyonal marşının metnini istemiş. Orhan da herhalde komünizm propagandası yapacak diye metni Halil’e vermiş. Halil’de metni alır almaz Sovyet Konsolosluğu’na gitmiş “bakın biz neler yapıyoruz, Enternasyonal marşının metnini dağıtıyoruz” diyerek ilgi beklemiş. Orada kendisiyle pek ilgilenen olmamış, bir paket sigara verip Halil’i yollamışlar. Kısa bir süre sonra da Sovyet sınırında yakalanıp Emniyete getirilmiş. Halil, sanıyorum 1949 yıllarında Bulgaristan’a gitmiş. Ben de daha sonra Bulgaristan’a gittiğimde orada karşılaştım, yakınlarda rahmetli oldu⁶. Orada da bu olayları anlatıp duruyordu. Bu olayda da görüldüğü gibi hem Halil, hem de Melih, o günlerin gençlik heyecanı ve acemiliğiyle üstlerinde tuttıkları bildirilerle, kâğıtlarla hem kendilerine, hem de çevrelerine

6 Halil Gürsoy, uzun yıllar Bizim Radyo’da spiker olarak çalıştıktan sonra emekli olarak Sofya’da yaşama gözlerini yummuştur. [Yayıncının notu]

zarar verdiler. Böyle tedbirsizlikler, böyle acemilikler demek ki bizim dünyamızda olağanmış.

Burada şu ayrıntıyı vermek lâzım, bu çok ince bir ayrıntı ama bunu herkes unuttu. Muzaffer Özkolçak derneğin kurucuları arasında. O, dernek tevkifatı sırasında Emniyet'e alınmış, nedense –ki bu şimdi anlaşılıyor– kendisine dayak falan attıktan sonra onu salmışlar Emniyet'ten. Bana o zaman söylendiğine göre, Muzaffer Özkolçak dışarı çıktıktan sonra sözde Arslan Kaynaradağ'la görüşmüş, belki de Melih Safter Tümay'la da görüşmüş ve polis onları saptamış. Bunlar dışarıda kalan İGB sanıklarındanmışlar. Ondan sonra bu orak çekiçli bildiri olayı ortaya çıkınca ve bizler de tutuklanınca, bunu mahkeme bir delil olarak kabul edip İGB davasına bağladı. Bu benim düşüncem. Bu tamamen saflıktan, bilgisizlikten kaynaklanan bir olay idi. İGB olayı olunca Emniyetten salınan Muzaffer, bu arkadaşları buluyor ve bunlar da biz faaliyetlere devam ediyoruz havası yaratmak için bu orak çekiçli 1 Mayıs bildirisini hazırlıyor ve ortada dolaşıyorlar. Tam da polisin istediği gibi oluyor ve biz de mahkemeye Hızır gibi yetişmiş oluyoruz. Polis de mahkemeye “alın işte, delil arıyordunuz ya” diye bizim olayı birleştiriyor. Böylece İGB sanıkları, iddia ettikleri gibi Kemalist filan değil, komünisttir diyorlar.

Bu olaydan sonra İGB'liler bize darıldılar. Bunlar bizim olayı bir provokasyon olarak kabul ettiler. Ben bunun provokasyon olmadığı kanısındayım. Orhan'ın babası Üsküdar'daki Halk Partisi örgütlerini yöneten bir kişiydi. Emin Sekun ona çok saldırdı, işte “sen şusun, busun” diye. O da, daha sonra Mahkemede açıkça söyledi zaten, “Ben Moskova ajanlarının içinde kalamam,” dedi ve daha sonra onu bizim yanımızdan aldılar. Ben bu çocuğun polis olduğuna inanmıyorum. Bu gençlik heyecanı içinde olayları tam idrak etmeden bizim aramıza girmiş ama hem poliste dayağa, hem de hapiste ona karşı saldırılara dayanamadı ve babasının etkisiyle de bizim aramızdan ayrıldı, gitti. İçeriden de, itirafçı olarak çıktı, sonra okulunu bitirmiş ve galiba da ölmüş. Benim kanımca hem Orhan Bağman, hem de Safter Melih Tümay polisin yönlendirdiği ajan falan değildi, o dönemin heyecanı içinde gelmiş gençlerdi. Üniversite gençliğindeki merakla bu 1 Mayıs bildiri olayına dâhil olmuşlar. Ben bu kanaatteyim. O mahkemede bana 6 ay verdiler. Oradan çıktığım sıralarda Emekçi Partisi'nin kurulma aşamasıydı, 3-4 ay kalmıştı.